

Norma és szabadság az online média és civil újságírás netnyelvében

Szűts Zoltán - 2017. 05. 31.

Miközben a korábban uralkodó, szerkesztő és professzionális újságíró központú paradigmával szemben radikális tartalom-előállítási eltérést látunk, megfigyelhető, hogy a hangsúly a közzétételről a megosztásra, a passzív jelenléttől a részvétel felé tolódott. Mind a felhasználói, mind a szolgáltatói attitűd megváltozott. A szolgáltató blogok, wikik, közösségi oldalak esetében csupán keretet biztosít, és azt a felhasználók töltik meg tartalommal. Ezzel tehát megszűnik a web írásvédettsége, és nyílttá válik a megszólaló pozíciója (Szűts 2014). Ennek a lehetőségnek a következményeként a felhasználók részéről ma igény mutatkozik az ismeretek gyors megszerzésére és gondolataik szinte azonnali megosztására. Ezen igényt leginkább a közösségi média és a blogok elégítik ki, melyek a hagyományos kapuőri-szerkesztői rendszert kikerülve azonnali publikálást biztosítanak. Bár az utóbbi időben a civil újságírás gyengülésének és az ilyen témájú blogok halványulásának lehetünk tanúi, a felhasználók figyelme egy intuitívan használható környezet, a Facebook felé fordult.

Az online környezet nyelve

Általános elfogadott tény, hogy nyelvünk a gyorsabb kommunikáció érdekében, alapvetően az IKT hatására a jelenben jelentős változáson megy keresztül. Az általános közvélekedés szerint az internet a felhasználók nyelvhasználatára több szempontból is negatív hatással lehet. Egyrészt ezzel összefüggésbe hozható a szövegértés romlása. Ha generációs szempontból nézzük a kérdést, akkor az online médiában megjelenő, romlásokon keresztülment szövegek befogadása a fiatalok nyelvi kifejezőképességének szegényedéséhez is hozzájárul, hiszen az interneten fellelhető szövegek nagy része nem mondható igényesnek, választékosnak. Ma ez a nyelvi szubkultúra nagyon is hat a nyelvhasználat, s azon keresztül a nyelv alakulására, fejlődésére. Sokak szerint egyelőre ezen a területen az értékvesztés tűnik erősebbnek az értékteremtéssel szemben. Ahhoz, hogy eldönthessük, mindez a feltételezés

valóban helytálló-e, górcső alá kell vennünk az internetes, gyakran közösségi média nyelvhasználatának legmarkánsabb jegyeit, jellegzetességeit. Sőt, ezt követően az eddigi kutatások fényében szükséges teljesebb, reálisabb képet kialakítanunk az adott jelenségről.

Azt már előjáróban megállapíthatjuk, hogy a digitális közeg egyfajta új nyelviséget hoz létre; internetes nyelvhasználatunkat ugyanis egyre inkább az élőbeszéd közvetlensége, egyfajta hevenyészettség jellemzi. Megfogalmazásainkban egyre inkább megjelennek a beszédre jellemző elemek, úgy kezdünk írni, mintha beszélénk, és kevésbé ügyelünk a szabatos stílusra, azaz a gyorsaság kritériuma felülírja a minőség kritériumát.

Új nyelvi normák

Az internet új nyelvet, szabályokat és új nyelvi normákat generál, ám az lényegesen eltér a hétköznapi, nyelvi normától (Buda 2011). Az internetes kommunikáció alakuló szabály- és normarendszere a külső, interneten kívüli nyelvközösség és a hagyományos irodalmi írásbeliségre alapuló köznyelvi normarendszer szinte teljes kizárásával, az internetes közösség önszerveződésével, belső egyetértésével alakul ki (Bódi 2004a). Az internetes nyelvre alapvetően jellemző a „nyelvi ökonómia”, amely egyfajta írásbeli szleng kialakulását eredményezi. Ez úgymond a karakterekkel való takarékoskodást jelenti, abból a célból, hogy a kommunikáció minél gyorsabban, gördülékenyebben és hatékonyabban folyhasson a felhasználók között. Ennek különböző formáival találkozhatunk az internetes kommunikáció során: 1. a szó eleje és vége alkotja az újonnan létrehozott szóalakot, 2. szavak kezdőbetűiből álló rövidítések, 3. szótagok és összetételi tagok kezdőbetűkkel való rövidítése, 4. számok és betűkombinációk, 5. kétjegyű mássalhangzók kihagyása, pongyola kiejtésű alakváltozatok, 6. összeolvadásos formák,

7. egy-egy szó vagy toldalék jellel való rögzítése (pl. +6ott 'meghatott'), 8. angol nyelvi szavak stb. (Balázs 2005, Bódi 2004a, Laczkó 2007).

A leírások sokaságát tovább elemezve feltűnik, hogy Kruzslicz Tamás teljesebb képet alkot az internetes nyelvről. Kifejti, hogy pragmatikai szinten a spontán írás jellemzi ezeket a kommunikációs folyamatokat. Gyakran találkozunk ugrásszerű fordulóváltásokkal, és nézőpontváltás is történhet. Grammatikailag meghatározóak a redukált formák, rövidítések, szóösszevonások, összességében egyfajta redukált grammatika, valamint egyéb beszélt nyelvi formák és személytelen szerkezetek figyelhetők meg. Formailag meghatározóak a helyesírási változások, a fonetikus írásmód és az erőteljes ikonizáció. A szerző a digilektus szókincsének bemutatásakor a különböző, elterjedt szóképzések minél teljesebb palettáját próbálja nyújtani. A magyar szavakból képzett rövidítéseket, a magyar hangrendszerhez jól illeszkedő angol eredetű, hangulatfestő származékokat, angol mozaikszavakat, magyar, becézett szóalakokat, illetve angol rövidítések alapján keletkező, de a beszédben magyar magánhangzókkal kiegészített alakokat említ (Kruzslicz 2013). Ha megnézzük ezt a felsorolást, a listán olyan szavakat, szóalkotási módokat találunk, amelyekkel már mi is találkozhattunk a világhálón, gyakran a bloggerek, civil újságírók vagy éppen a közösségi médiában aktív felhasználók szövegeiben, de mi magunk is alkalmaztuk egyiket-másikat, szinte mindegyiket.

Balázs Géza *Nyelvkultúránk az ezredfordulón* című könyvében a következőképpen csoportosítja az „egyénieskedő” internetes helyesírást: 1. magyar szavak pongyola helyesírása, 2. magyar szavak leegyszerűsített írása, elsősorban számjegyek segítségével. A harmadik eljárás a magyar szavak idegenesen történő leírása (pl. fexik) (Balázs 1998).

Láthatjuk tehát, hogy a témával foglalkozó nyelvészek körvonalazni próbálják az internetes szövegek nyelvi jellegzetességeit, a legszembetűnőbb jegyekre fókuszálva.

Bódi Zoltán továbbá kiemeli, hogy írott szövegeinkben a metanyelv, a mimika hiányában a mondandónk érzelmi részét a mosolyszimbólumok segítségével fejezzük ki. Egyre inkább annak lehetünk tanúi, hogy az e-mail és a chatszövegekben az íráskép és az írásmód a beszélt nyelvi megnyilatkozások fonetikai megjelenését próbálják ábrázolni, vagyis az írott beszélt nyelv a megjelenési formájával, látványával is üzenetet közvetít, üzen az olvasónak, szövegértésre készítette őt. Más jelölések is előfordulnak az elektronikus levelezésben és a chaten, például a kiemelendő szavakat gyakran a szó előtt és után aláhúzással jelölik meg. A csupa nagybetűvel szedett szó vagy szövegrészlet fokozott emocionális tartalmat hordoz, az ilyen szövegrészlet a beszédben kiabálásnak felel meg (Bódi 2004b). Kis Ádám tovább árnyalva a felvázolt képet, szintén azt állítja, hogy a metakommunikációs eszközök hiányoznak az írott beszélt nyelvből. Ezekből hármat sorol fel: 1. a közös tér (észleleti/akusztikus), 2. bizonyos kísérőjelenségek (gesztusnyelv, arcjáték), modulációs eszközök (hangerő, hanglejtés stb.) (Kis 1997). Ennek köszönhetően jelennek meg az internetes kommunikációban többek között a mosolyszimbólumok vagy emotikonok, amelyek néhány alapváltozatból és végtelen számú egyéni változatból állnak.

Szmájlik és emoji

A képernyőre leírt szöveg sokkal többet elvisel, magában hordozza a szlengesedés ígéretét, hiszen megengedi az emotikonok és emoji használatát. Balázs Géza (2007) összefoglalása szerint a másodlagos írásbeliség jellemzői a rövidség, a hevenyészettség, a jelzésszerűség vagy éppen a sajátos grafikus (képi) megoldások elterjedése.

Hasonlóképpen korunk írásbeliségét meghatározza a szöveg megszokott képének és világának a megszűnése és végső soron egy új, univerzális nyelv születése.

Salló Szilárd kutatása is alátámasztja azt a nézetet, hogy a hangulatjelek fontos kiegészítő elemei az interneten publikált tartalmaknak. A hangulatjelek nagyon is népszerűnek bizonyulnak a felhasználók körében, főképp azok, amelyek gyorsan, egyszerű karakterkombináció segítségével előhívhatók. Salló is megerősíti, hogy a szmájlik iránti igény az írott szöveg paralingvisztikai hiányosságából fakad, mivel a szöveggel ellentétben a mozgóképi szimbólumok az írásban nehezen kifejezhető gesztusok, érzelmi megnyilvánulások megjelenítésére is alkalmasak. Azt is megjegyzi, hogy a szmájlik mindig a szöveg részeként jelennek meg, hangsúlyozzák, megerősítik az őket megelőző gondolati egységeket. Önmagukban nem indokolt az alkalmazásuk. Jelentésükre a kommunikációs kontextusból következtethetünk. Ezzel magyarázható, hogy egy-egy animált emotikonhoz a sztenderd jelentés mellett többletjelentés is társulhat, de ez csakis kép és szöveg viszonyából olvasható ki (Salló 2011). És itt merül fel a kérdés, hogy vajon a nők vagy a férfiak élnek gyakrabban ezzel a kifejezésmóddal? Melyik nem érzelmesebb?

A kérdésre Witmer és Katzman ad választ. Az emotikonokat, grafikus jeleket vizsgálva megállapították, hogy a nők szignifikánsan több ilyet alkalmaznak a társalgás során, így ezek gendermarkereknek is bizonyultak. Mindez összefüggésbe hozható azzal a sztereotípiával, miszerint a női beszéd érzelmileg telítettebb, mint a férfi (Witmer-Katzman 1997). Squires rámutatott, hogy a nők az internetes kommunikáció már létező elemeinek használatában hagyománykövetőbbek, míg az olyan új elemeknél, mint a mosolyszimbólumok inkább innovatívabbak. A kutatásokról

mindenesetre az derült ki, hogy a vizsgálatok jó része a számítógépes kommunikáció és gender összefüggésében a különbséghipotézisre helyezi a hangsúlyt, és a kérdésfeltevéseit ebben a kontextusban fogalmazza meg (Squires 2005).

Megengedőbb olvasatok szerint az emoji kreatív kifejezési formák, és nem az alfabetikus írás és nyelv veszélyeztetői. Az emoji így nem megsemmisítik a nyelvészeti tradíciókat, sokkal inkább egy nemdiskurzív nyelv felé vezető kaput nyitják tágra, és emlékeztetnek minket, hogy az írásnak mindig is lesz egy vizuális komponense. Mivel az emoji diskurzusát a használatukon keresztül, például a közösségi média használata során lehet megismerni, csak azok képesek erre, akiknek van hozzáférésük a technológiához (Molnár 2014a, 2014b). Ilyen formában az írás immár nem csupán egyszerű kognitív folyamat, hanem fizikai aktivitás is, látható produktumot hoz létre, melynek határozott fizikai karakterisztikái vannak (Lebduska 2014). Ezen karakterisztikák pedig operációsrendszer- és gyártó- (készülék)függők (szemben az emotikonokkal, melyek karakterekből állnak össze). Ily módon újra távolodunk a sztenderdizációtól és normától (Szűts 2016).

Tömörítési kísérletek

Az új kultúrát jellemző jelentéstani tömörítés az új nyelvi elemek megjelenése mellett egyúttal a meglévők eddigiektől eltérő használatához is vezet. Bizonyos kifejezéseink jelentéstartománya kiszélesedik, újabbnál újabb fogalmi kapcsolatokat ölelve fel. Ily módon összetettebbé válik a jelölt fogalmát magában foglaló és alapvetően különböző kommunikációs helyzeteket megjelenítő fogalmi viszonyok képzettársítási hálózata is. Ugyanakkor a netnyelv képiessé válása, melynek megvannak a maga jelentéstani és nyelvtani ismérvei, szemmel látható. Egy sajátos metaforikus nyelv van születőben, mely sokkal inkább megmutatja, képekbe foglalja a világot, semmint hogy újabb kategóriák és fogalmak segítségével elemezze, felbontsa azt. Alkalmazásával a kommunikáló ember sokkal inkább láttatni, érzékeltetni akar, nem pedig meghatározni, elemezni akarja a bonyolult fogalmi összefüggéseket (Szécsi 2015).

A nyelvi szinteket követve, az írott beszélt nyelvnek szintaktikailag az egyik legfontosabb jellemzője, hogy nem (vagy ritkán) találunk jól kidolgozott, több tagmondatból álló alárendelt összetett mondatot. Grammatikai szempontból is a beszélt nyelvi formák túlsúlya érhető tetten: kevesebb az elvont főnév, több a ragozott igealak, nagyobb arányban találunk személyes formákat (pl. névmások). A jelentést csupán árnyaló módosító szavak és kifejezések is gyakoribbak. Az összevont beszélt nyelvi formák megcsontosodott formaként e nyelvhasználati mód rögzült elemeivé váltak. Ugyanez vonatkozik a rövidítésekre is, melyek műfaji határokon is átlépve a teljes elektronikus nyelvet jellemzik, uralják (Andó 2010).

Internetszleng

A világháló különösen kedvelt terepe a szlengnek: internetszleng, netszleng, kiberszleng (cyberslang), számos különféle szlengszótár is létezik, s igen korán hozzákezdtek a netnyelv jellemzőinek gyűjtéséhez is (Balázs 2002). Az interneten megnyilvánuló nyelvhasználati forma csoportképző ereje igen kifejezett. A csoportnyelvi elemek (szleng) alkalmazása talán a legszembetűnőbb lexikai sajátosság. Nyelvfejlődési szempontból is lényeges ez a jelenség, ugyanis az argó, a szleng korábbi vizsgálata elsősorban a beszélt nyelvi rétegekre terjedhetett ki. A netnyelv esetében azonban írásban rögzülnek ezek az elemek, s valószínűleg nagyobb hatással lehetnek a nyelvi rendszerre (Andó 2010). A szleng jellemző jegyei: játékosság, humor, szabadság, kreativitás, expresszivitás, spontaneitás, cinizmus, képiség, emocionalitás. De persze jellemzőinek sora határtalan, és alapvetően a nyelvi kifejezésmódot színesíti, stilisztikai szempontból árnyalja.

Az internet szlengje egy újabb divat, mely kreatív elemekkel gazdagodott. Gyakoriak a köznyelvből, valamint más

szlengből átvett és újraértelmezett szavak, valamint idegen nyelvű kifejezések, hiszen a számítástechnika és az internet hivatalos nyelve az angol, amely rövidítésre, a szavakkal való játékra csábítja a szövegalkotó felhasználót/olvasót. Mint minden szlengtípus, ez is érzelemleplező, másrészt viszont túlzottan érzelmes, vagyis a beszélő erős érzelmi viszonyulásának szemléltetője, kifejezőeszköze.

Hasonlóképpen jellemző az online nyelvhasználatra – és ez leginkább a blogokban érhető tetten – a tegeződő, közvetlen, gyakran a sértés határát súroló stílus (Molnár 2015). Remek példát szolgáltat erre a modoros.blog.hu: „Kedves félművelt, proletár felebarátom! Most, hogy végre kis öreg kezeiddel internetet érinthetsz és kitárulnak a világ eddig nem ismert dimenziói, ettől még kérlek, viseld a nyilvánosságot és az új élményeket méltósággal.”^[1]

Összefoglalás

Még hosszasan elemezhetnénk az internetes, blogos vagy civil újságírói nyelvhasználat jellemzőit, a kreativitás egyedi megnyilvánulásait. Azonban térjünk vissza a bevezetőben megfogalmazott közkeletű vélekedésre, miszerint a netnyelv negatív módon hat a nyelv fejlődésére és értékvesztéssel jár! Itt kell hivatkoznunk Márku Anita megállapítására, aki azt vallja, hogy alkotó módon ki lehet használni a digitális kommunikáció nyújtotta lehetőségeket a nyelvi vitalitás, nyelvi sokszínűség, kreatív nyelvhasználat terén. Azt is érdemes nyomon követni, hogy ezek az új kommunikációs technológiák hogyan tudnak létrehozni, életre hívni különböző és új diskurzusműfajokat (Márku 2015). Ennek fényében már sokkal inkább úgy tűnik, hogy a netnyelv gazdagítja nyelvünket, és nem veszélyforrásként kell rá tekintenünk, hanem valamiféle megújulás lehetőségeként.

Ugyanakkor figyelembe kell vennünk azt a szociolingvisztika alaptételeként elfogadott elvet is, miszerint a nyelv társadalmisága épp olyan természetes, mint a társadalom nyelvisége (Péntek 1998). Ennek jegyében a chatkommunikáció (és tágabb értelemben az összes elektronikus kommunikációs műfaj is) a verbális interakcióban megjelenő szerepek és a nyelvhasználat által alakuló pozíciók kiemelt társas funkciójának szem előtt tartásával jellemezhető (Andó 2010). Vagyis az internetes nyelvhasználat során, különböző beszédhelyzetekben a netnyelv létjogosultsága egyértelmű és szükségszerű. Sőt, azt sem felejtethetjük el, hogy a nyelvi rendszer nem állandó, nem egynemű, és az élő nyelv változásai alakíthatják, formálhatják. Ez pedig természetes folyamat, melyre a nyelvfejlődés számtalan példával szolgál.

–

Felhasznált irodalom

Andó Éva 2010. E-nyelv – netbeszéd. Az elektronikus kommunikáció nyelvi jellemzői. *Tudományos Közlemények*. 23. 31–46.

Balázs Géza 1998. *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. Budapest: A-Z Kiadó
Balázs Géza 2002. *Informatikai technológia és nyelvhasználat. Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázatából*. Trezor. Budapest.

Balázs Géza 2005. Az internetkorszak kommunikációja. In: Balázs Géza – Bódi Zoltán (szerk.): *Az internetkorszak kommunikációja. Tanulmányok*. Gondolat–INFONIA.

Balázs Géza 2007. Az informatika hatása a nyelvre. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Quo vadis philologia temporum nostrorum?* Tinta Könyvkiadó. Budapest. 23–42.

Bódi Zoltán 2004a. *A világháló nyelve. Internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Gondolat Kiadó. Budapest.

Bódi Zoltán 2004b. Az írás és a beszéd viszonya az internetes interakcióban. *Magyar Nyelvőr* 3: 286–294.

Buda Zsófia 2011. Az internet hatása a nyelvhasználatra. Fiatalok fogalmazás- és kifejezőkészsége az internethasználattal összefüggésben. *Tudományos Közlemények* 26: 89–105.

Kis Ádám 1997. A számítógép metakommunikációja.
<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/nyelvtud/szmtgps.hu>

Kruzslíc Tamás 2013. A digitális kommunikáció hatása a középiskolások nyelvhasználatára. *Irodalomismeret* 2: 197–211.

Laczkó Mária 2007. Napjaink tizenéveseinek beszéde szóhasználati jellemzők alapján. *Magyar Nyelvőr* 2: 173–184.

Lebduska, Lisa 2014. *Emoji, Emoji, What for Art Thou?*
<http://harlotofthearts.org/index.php/harlot/article/view/186/157>

Márku Anita 2015. Az internetes nyelvhasználat kutatásának lehetőségei a kárpátaljai magyarok gyakorlóközösségében. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia (szerk.): *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Autdor–Shark. Ungvár.

Molnár György 2014a. Új kihívások a pedagógus életpálya modellben különös tekintettel a digitális írástudásra. In: Torgyik Judit (szerk.): *Sokszínű pedagógiai kultúra: II. Neveléstudományi és szakmódszertani konferencia*. International Research Institute. Révkomárom, 365–373.

Molnár György 2014a. Az újmédia digitális, időszerű, tartalmi kérdései. *Oktatás-Informatika* 2: 29–39.

Molnár György 2015. Teaching and Learning in modern Digital Environment. In: Anikó Szakál (szerk.): *IEEE 13th International Symposium on Applied Machine Intelligence and Informatics*. IEEE Hungary Section. Herlany. 213–217.

Minya Károly 2011. A helyesírási neologizmus. *Édes Anyanyelvünk 2*: 4.

Péntek János 1998. *Teremtő nyelv*. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest.

Salló Szilárd 2011. A messenger arcai. A hangulatjelek szerepe az internetes kommunikációban. *Acta Siculica* 709–724.

Squires, Lauren M. 2005. What's the use of apostrophes? Gender difference and linguistic variation in instant messaging. Elhangzott: Internet Research 6.0: Generations, Oct. 6-9, Chicago.

Squires, Lauren M. 2005. What's the use of apostrophes? Gender difference and linguistic variation in instant messaging. Elhangzott: Internet Research 6.0: Generations, Oct. 6-9, Chicago.
<http://www.american.edu/tesol/CMCSquiresFinal.pdf>

Szécsi Gábor 2015. Nyelv, kommunikáció, közösség a hálózati társadalomban. *Gradus*. 1: 101–111.

Szűts Zoltán 2014. *Egyetem 2.0*. KJF Kiadó. Székesfehérvár.

Szűts Zoltán 2016. Az internet nyelve. Másodlagos írásbeliség, emojik és mémek. *Korunk* 4: 55–60.

Witmer, Diane F.–Katzman, Sandra Lee 1997. On-line smiles: Does gender make a difference in the use of graphic accents? *Journal of Computer-Mediated Communication* 2: 4.
<http://ascusc.org/jcmc/vol2/issue4/witmer1.html>

[1]

http://modoros.blog.hu/2015/11/28/kedves_budapest_regi_kepeken_szeru_csoportokba_irkalo_egyszeru_embertarsam

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.